

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

7. juuli 2022*

Eelotsusetaotlus – Direktiiv 85/374/EMÜ – Tootevastutus – Artikli 3 lõige 1 – Mõiste „tootja“ – Iga isik, kes tootel oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana

Kohtuasjas C-264/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Korkein oikeus (Soome kõrgeim kohus) 22. aprilli 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal kuupäeval, menetluses

Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia

versus

Koninklijke Philips NV,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: koja president I. Jarukaitis, kohtunikud M. Ilešič ja Z. Csehi (ettekandja),

kohtujurist: T. Čapeta,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Koninklijke Philips NV, esindajad: *asianajajat* T. Seikkula ja M. Welin,
- Soome valitsus, esindaja: H. Leppo,
- Tšehhi valitsus, esindajad: S. Šindelková, M. Smolek ja J. Vlácil,
- Saksamaa valitsus, esindajad: U. Bartl, M. Hellmann ja J. Möller,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Gattinara ja M. Huttunen,

* Kohtumenetluse keel: soome.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiivi 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta (EÜT 1985, L 210, lk 29; ELT eriväljaanne 15/01, lk 257), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 1999. aasta direktiiviga 1999/34/EÜ (EÜT 1999, L 141, lk 20; ELT eriväljaanne 15/04, lk 147), artikli 3 lõiget 1.
- 2 Eelotsusetaotlus esitati kohtuvaidluse raames, mille pooled on kindlustusselts Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia (edaspidi „Fennia“) ja Koninklijke Philips NV ning mis käsitleb kohvimasinast alguse saanud tulekahjust põhjustatud kahju hüvitamist.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 85/374 neljas kuni viies põhjendus on sõnastatud järgmiselt:

„tarbijate kaitsmiseks peab vastutus hõlmama kõiki tootmisprotsessi kaasatud tootjaid niivõrd, kuivõrd nende tarnitud valmistoode, koostisosa või tooraine oli puudusega; samal põhjusel tuleks vastutust laiendada ka toodete ühendusse importijatele ja isikutele, kes esinevad tootjana, kinnitades tootele oma nime, kaubamärgi või muu selgesti eristatava tunnuse, või tarnivad toodet, mille tootjat ei ole võimalik kindlaks teha;

olukorras, kus ühe ja sellesama kahju eest vastutavad mitu isikut, on tarbija kaitsmiseks vaja, et kahjukannatajal oleks võimalik kahju täielikku hüvitamist nõuda ükskõik milliselt vastutavalt isikult“.
- 4 Direktiivi artiklis 1 on ette nähtud:

„Tootja vastutab kahju eest, mille põhjustab tema toote puudus.“
- 5 Direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„„Tootja“ tähendab valmistoote valmistajat, mis tahes tooraine tootjat või koostisosa valmistajat ja iga isikut, kes tootel oma nime, kaubamärgi või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana.“
- 6 Sama direktiivi artiklis 5 on ette nähtud:

„Kui vastavalt käesoleva direktiivi sätetele ühe ja sellesama kahju eest vastutavad kaks või enam isikut, on nad solidaarselt vastutavad, ilma et see piiraks regressiõigust käsitlevate siseriiklike õigusaktide kohaldamist.“

Soome õigus

- 7 Tuotevastuulaki (694/1990) (tootevastutuse seadus (694/1990)) põhikohtuasja asjaolude suhtes kohaldatava redaktsiooni § 5, millega rakendatakse Soome õiguskorras direktiivi 85/374 artiklit 3, lõikes 1 on sätestatud, et hüvitamiskohustus lasub esiteks isikul, kes tootis või valmistab puudusega toote, ja teiseks isikul, kes turustas kahju põhjustanud toodet oma tootena, kui tootel on kasutatud tema nime, kaubamärki või muud selgesti eristavat tunnust.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 8 Fennia hüvitas tarbijale tulekahjust põhjustatud kahju summas 58 879,10 eurot kodukindlustuse poliisi alusel. Tulekahjule eelnenud päeval oli tarbija ostnud edasimüüjalt kaubamärki Philips kandva kohvimasina Saeco Xsmall HD8743/11. Päästeameti koostatud raportis asuti seisukohale, et tulekahju põhjustas kohvimasin.
- 9 Kohvimasina oli Rumeenias tootnud Saeco International Group SpA, kes on äriühingu Koninklijke Philips tütarettevõtja. Kohvimasinal ja selle pakendil olid tähis Philips ja tähis Saeco, mis on äriühingu Koninklijke Philips registreeritud kaubamärgid. Kohvimasinal oli CE-märgis, mis sisaldas tähist Saeco, Itaalia aadressi ja pealetrükki „toodetud Rumeenias“. Äriühingul Koninklijke Philips on Soomes tütarettevõtja Philips Oy, kes turustab seal Philipsi kaubamärki kandvaid kodumasinaid, sealhulgas kõnealust kohvimasinat.
- 10 Fennia, kellele pärast tarbijale hüvitise väljamaksmist viimase õigused üle läksid, esitas Koninklijke Philipsi vastu hagi, milles ta nõudis kahju hüvitamist tootevastutuse alusel. Koninklijke Philips palus jätta hagi rahuldamata, väites, et ta ei ole kõnealuse kohvimasina tootja.
- 11 Käräjäoikeus (esimese astme kohus, Soome) leidis, et Koninklijke Philips oli Soomes turustanud kõnealust tema kaubamärgiga kohvimasinat ja ta vastutab selle toote puudusest põhjustatud kahju eest.
- 12 Hovioikeus (apellatsioonikohus, Soome), kellele Koninklijke Philips esitas apellatsioonkaebuse esimese astme kohtu otsuse peale, leidis, et ei ole tõendatud, et Koninklijke Philips seda kohvimasinat Soomes oma tootena turustas. Kohus leidis, et Koninklijke Philips ei vastuta kõnealuse toote põhjustatud kahju eest ja jättis apellatsioonkaebuse rahuldamata.
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus Korkein oikeus (Soome kõrgeim kohus), kes arutab Fennia kassatsioonkaebust apellatsioonikohtu otsuse peale, andis sellele kaebusele menetlusloa küsimuses, kas tootevastutuse seaduse alusel vastutab Koninklijke Philips kahju eest, mille on põhjustanud tema kaubamärgiga kohvimasin, mille tootja on tema tütarettevõtja.
- 14 Korkein oikeus (Soome kõrgeim kohus) soovib teada, kuidas tuleb mõista direktiivi 85/374 artikli 3 lõikes 1 kasutatud väljendit „iga isik, kes tootel oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana“. Eelkõige küsib ta, kas lisaks kaubamärgi tootel kasutamisele peavad olema täidetud ka muud lisakriteeriumid selleks, et kaubamärgiomanikku saaks pidada kõnealuse toote tootjana esinevaks, ja kas võib arvesse võtta teatavaid vastutust välistavaid tegureid, näiteks asjaolu, et tootele kantud märgetest nähtub, et tootja on muu ettevõtja kui kaubamärgiomanik. Ta on seisukohal, et tootja on „kõige paremas olukorras“, et vältida toote põhjustatud sarnast kahju.

- 15 Neil asjaoludel otsustas Korkein oikeus (Soome kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas mõiste „tootja“ [direktiivi 85/374] artikli 3 lõike 1 tähenduses eeldab, et isik, kes on tootel kasutanud või on lubanud tootel kasutada oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust, esineb toote tootjana ka muul viisil?
2. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt, siis milliste kriteeriumide alusel tuleb hinnata esinemist toote tootjana? Kas sellisel hindamisel on oluline, et toote on tootnud kaubamärgi omaniku tütarettevõtja ja toodet on turustanud teine tütarettevõtja?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 16 Koninklijke Philips leiab sisuliselt, et eelotsuse küsimused on vastuvõetamatud, kuna need ei ole põhikohtuasja lahendamise seisukohalt asjakohased, sest tootevastutuse seaduse § 5 lõike 1 kohaselt eeldab tootevastutuse alusel hüvitise saamine toote turustamist kaubamärgi või muu selgesti eristatava tunnuse omaniku poolt. Põhikohtuasjas ei ole sellist turustamist aga tõendatud.
- 17 Sellega seoses tuleb kõigepealt meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artikli 267 järgses menetluses, mis põhineb selgel liikmesriigi kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete eristamisel, põhikohtuasja faktiliste asjaolude hindamine ning riigisisese õiguse tõlgendamine ja kohaldamine ainuüksi liikmesriigi kohtu pädevuses. Samamoodi on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval liikmesriigi kohtul kohtuasja eripärasid arvesse võttes õigus hinnata nii Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste vajalikkust kui ka asjakohasust. Seega, niipea kui need küsimused puudutavad liidu õiguse tõlgendamist, peab Euroopa Kohus põhimõtteliselt otsuse tegema (26. mai 2011. aasta kohtuotsus Stichting Natuur en Milieu jt, C-165/09 – C-167/09, EU:C:2011:348, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 18 Kuna üksnes eelotsusetaotluse esitanud kohus on pädev tuvastama ja hindama faktilisi asjaolusid tema menetletavas kohtuasjas, peab Euroopa Kohus põhimõtteliselt piirduma hinnangu andmisega neile asjaoludele, mille eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas talle esitada, ja seega lähtuma olukorrast, mis selle kohtu hinnangul on tuvastatud, kusjuures Euroopa Kohtule ei ole siduvad ühe põhikohtuasja poole oletused (2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Coty Germany, C-567/18, EU:C:2020:267, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 19 Euroopa Kohus ei ole kohustatud otsust tegema eelkõige siis, kui on ilmselge, et taotletav liidu õiguse tõlgendamine ei ole seotud põhikohtuasja tegeliku olukorra või esemega või kui probleem on hüpoteetiline (26. mai 2011. aasta kohtuotsus Stichting Natuur en Milieu jt, C-165/09 – C-167/09, EU:C:2011:348, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 20 Käesoleval juhul ei ole see nii.
- 21 Nagu nähtub eelotsusetaotlusest ja nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 11 ja 12, leidis käräjäoikeus (esimese astme kohus), et Koninklijke Philips turustas oma kaubamärgiga kohvimasinat Soomes, samas kui hovioikeus (apellatsioonikohus) leidis, et ei ole tõendatud, et Koninklijke Philips turustas seda kohvimasinat Soomes oma tootena. Kuna pädevad kohtud ei ole üksmeelel, kuidas tuleb hinnata riigisisese õiguse alusel faktilisi asjaolusid, ja kuna

eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et Koninklijke Philipsi vastutus vaidlusaluse puudega toote eest ei ole välistatud, ei ole esitatud küsimused – vähemalt mitte ilmselgelt – hüpoteetilised seoses hinnanguga, mille liikmesriigi kohus peab põhikohtuasjas andma.

- 22 Järelikult tuleb eelotsusetaotlus lugeda vastuvõetavaks.

Sisulised küsimused

Esimene küsimus

- 23 Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 85/374 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud mõiste „tootja“ eeldab, et isik, kes on tootel kasutanud või on lubanud tootel kasutada oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust, esineb toote tootjana ka muul viisil.
- 24 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei tule liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on (17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus CLCV jt (diiselmootori katkestusseade), C-693/18, EU:C:2020:1040, punkt 94 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 25 Esiteks tuleb märkida, et direktiivi 85/374 artikli 3 lõike 1 sõnastuse kohaselt on „tootja“ „valmistootte valmistaja, mis tahes tooraine tootja või koostisosa valmistaja ja iga isik, kes tootel oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana“.
- 26 Seega näeb direktiivi 85/374 artikli 3 lõige 1 sisuliselt ette kaks alternatiivi, millest ainult esimene puudutab isikut, kes on vähemalt osaliselt seotud toote valmistamise protsessiga. Teine alternatiiv viitab seevastu isikule, kes tootel oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust kasutades esineb selle tootjana.
- 27 Kõnealuse sätte selgest ja üheselt mõistetavast sõnastusest tuleneb, et tootjana esineva isiku osalemine toote valmistamise protsessis ei ole vajalik selleks, et teda saaks pidada „tootjaks“ kõnealuse sätte tähenduses.
- 28 Lisaks tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et vastutavate isikute ring, kelle vastu kannatanul on õigus esitada direktiivis 85/374 ette nähtud vastutuse korra alusel hagi, on määratletud direktiivi artiklites 1 ja 3, ning arvestades asjaolu, et selle direktiiviga ühtlustatakse täielikult need küsimused, mida direktiiv reguleerib, tuleb vastutavate isikute ringi pidada nendes artiklites ammendavalt kindlaks määratuks (10. jaanuari 2006. aasta kohtuotsus Skov ja Bilka, C-402/03, EU:C:2006:6, punktid 32 ja 33).
- 29 Järelikult ei saa vastutavate isikute ringi kindlaksmääramine sõltuda täiendavate kriteeriumide kehtestamisest, mis ei tulene direktiivi 85/374 artiklite 1 ja 3 sõnastusest.
- 30 Kuna direktiivi 85/374 artikli 3 lõike 1 teises alternatiivi puhul antud määratlus ei sisalda mingeid täiendavaid kriteeriume, siis tuleneb selle sätte sõnastusest, et „tootjaks“ selle sätte tähenduses muudab selgelt eristatavate tunnuste kasutamine nende omaniku või viimaselt loa saanud isiku poolt.

- 31 Teiseks, mis puudutab direktiivi 85/374 artikli 3 lõike 1 konteksti ja selle direktiivi eesmärki, siis direktiivi neljandast ja viiendast põhjendusest ning artiklist 5 nähtub, et liidu seadusandja soovis tarbija kaitsmiseks tõlgendada mõistet „tootja“ laialt.
- 32 Direktiivi 85/374 neljanda põhjenduse kohaselt peab vastutus tarbijate kaitsmiseks laienema samamoodi nagu tegelikule tootjale ka isikutele, kes esinevad tootjana, kinnitades tootele oma nime, kaubamärgi või muu selgesti eristatava tunnuse. Lisaks tuleneb nii selle direktiivi artiklist 5 kui ka selle viiendast põhjendusest, et tootjana esineva isiku vastutus on sama suur kui tegeliku tootja vastutus ja tarbija võib vabalt otsustada nõuda kahju täielikku hüvitamist erisusteta kummaltki, sest nad vastutavad solidaarselt.
- 33 Seega on selge, et direktiivi 85/374 artikli 3 lõike 1 eesmärk on lihtsustada puudega toote tegeliku tootja kindlaksmääramist. Sellega seoses tuleneb komisjoni 9. septembri 1976. aasta ettepaneku direktiivi 85/374 kohta artiklit 2 – millest sai sisuliste muudatusteta kõnealuse direktiivi artikkel 3 – käsitlevast seletusest, et liidu seadusandja leidis, et tarbijakaitse ei ole piisav, kui turustaja saab „suunata“ tarbija tootja poole, keda tarbija ei pruugi teada.
- 34 Lisaks tuleb märkida, et kasutades tootel oma nime, kaubamärki või muud selgelt eristatavat tunnust, jätab tootjana esinev isik mulje, et ta on tootmisprotsessis osalenud või võtab selle eest vastutuse. Järelikult on nende märgete kasutamine selle isiku jaoks samaväärne oma maine kasutamisega selleks, et muuta toode tarbijatele atraktiivsemaks, mis õigustab seda, et vastukaaluks võib toote kasutamisega kaasneda tema vastutus.
- 35 Tuleb lisada, et nagu Tšehhi valitsus õigesti märgib, ei ole vastupidi eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvamusele vaja otsida ühtainust, seda „kõige õigemalt“ vastutavat isikut, kelle vastu tarbija peaks oma õigustele tuginema, kuna ühelt poolt võib tootjaks pidada mitut isikut ja teiselt poolt võib tarbija esitada oma nõude neist ükskõik kelle vastu.
- 36 Järelikult ei saa nõuda, et isik, kes on tootel kasutanud või on lubanud tootel kasutada oma nime, kaubamärki või muud selgelt eristatavat tunnust, esineb ka muul viisil toote tootjana, et teda saaks pidada „tootjaks“ direktiivi 85/374 artikli 3 lõike 1 tähenduses.
- 37 Seega tuleb vastupidi Koninklijke Philipsi väitele otsustada, et põhikohtuasjas ei mõjuta vastutuse jagunemine tema ja Saeco International Groupi vahel tarbijat, kes tuleb just nimelt vabastada kohustusest määrata oma kahjunõude esitamiseks kindlaks tegelik tootja.
- 38 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 85/374 artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud mõiste „tootja“ ei eelda, et isik, kes on tootel kasutanud või on lubanud tootel kasutada oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust, esineb toote tootjana ka muul viisil.

Teine küsimus

- 39 Arvestades esimesele küsimusele antud vastust, ei ole teisele küsimusele vaja vastata.

Kohtukulud

- 40 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

Nõukogu 25. juuli 1985. aasta direktiivi 85/374/EMÜ liikmesriikide tootevastutust käsitlevate õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 1999. aasta direktiiviga 1999/34/EÜ, artikli 3 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud mõiste „tootja“ ei eelda, et isik, kes on tootel kasutanud või on lubanud tootel kasutada oma nime, kaubamärki või muud selgesti eristatavat tunnust, esineb toote tootjana ka muul viisil.

Allkirjad